

PHILOLOGICAL SCIENCES

SYNTACTIC FEATURES OF FRENCH SCIENTIFIC DISCOURSE

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАНЦУЗЬКОМОВНОГО НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

Larysa Sydelnykova¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-683-6-10>

Науковий дискурс будь-якої мови відзначається особливістю морфологічної і граматичної структур, специфікою термінологічного апарату, а також синтаксичними й стилістичними особливостями текстової організації. Сучасна лінгвістика розглядає науковий текст як засіб пізнання й опису дійсності, як особливий інструмент взаємодії, засіб втілення моделі світу й культури. В сучасному світі міжнаціональна наукова комунікація відіграє важливу роль в прогресі цивілізаційному поступі людства, а науковий текст стає предметом філологічних досліджень.

Наукові тексти передбачають не тільки логічне, але й емоційно-чуттєве сприйняттям. При лінгвістичному аналізі наукового тексту особлива увага дослідників зосереджена не стільки на змісті наукового повідомлення, скільки на особливостях мовного вираження та відповідності найкращим формам наукового тексту. Науковий дискурс функціонує переважно в межах формальної, інституціоналізованої комунікації (наукові статті, монографії, дисертації) і реалізує кілька основних комунікативних функцій: інформативну (передача фактів і даних), описову (характеристика явищ), пояснювальну (інтерпретація процесів), аргументативну (доведення гіпотез і тез) [2]. І саме реалізації цих функцій підпорядкована синтаксична система мови.

Мета нашого дослідження – окреслити синтаксичні особливості французькомовного наукового тексту як основи наукового дискурсу.

Дослідник Т. Віану у праці «Подвійна інтенція мови і проблема стилю» стверджує: «Дві інтенції мови перебувають у відношенні оберненої пропорційності. Чим більше мовленнєве висловлювання

¹ Kyiv National Linguistic University, Ukraine

спрямоване на охоплення ширшого кола людей, тим вищою є його «транзитивна» цінність, тим нижчою – його «рефлексивна» цінність, тим більше згасає відображення внутрішнього життя, яке його породило» [4, с. 10]. Специфічною ознакою наукового стилю (яка відрізняє його від художнього) є строго референційний характер його мови. Слова в наукових текстах мають не конотативний, а передусім денотативний потенціал, що означає: мова наукового викладу повинна бути точною, з чітко визначеними й однозначними термінами [1].

Форма мислення в галузі науки – це концепція, при якій динаміка мислення виражається в судженнях і висновках, що сліднують один за одним. Кристалізація наукової думки здійснюється у зовнішньому мовленні, в усних і письмових текстах різних жанрів наукового стилю. Науковий французькомовний дискурс базується на логічному, дедуктивному та обґрунтованому мисленні; дотримується точності термінів; широко використовує неологізми, однозначні (моносемічні) слова, похідні слова з префіксами та псевдопрефіксами (*avant-bras, contre-offensive*), а також складні слова з суфіксоїдами й префіксоїдами (*biologie, géographie* тощо) [3]. До цього додається використання абрєвіатур, символів, умовних знаків, стереотипних формул.

Загальні екстралінгвістичні властивості синтаксичної організації наукового тексту французькомовного дискурсу можна звести до таких моментів:

1. Узагальнення й абстрактність презентації. Майже кожне слово виконує роль позначення загального поняття або абстрактного об'єкта.

2. Анотація та узагальнення Природа мови проявляється у виборі лексичного матеріалу та спеціальних синтаксичних конструкцій (домінування пасивних конструкцій).

3. Послідовність подачі думок і тверджень. Між частинами висловлення існує впорядкована система зв'язків, що досягається за допомогою спеціальних синтаксичних конструкцій та типових засобів міжфразової комунікації.

4. Точність формулювання, яка досягається за допомогою однозначних виразів, термінів і словесної валентності.

5. Синтаксичні структури доведення: Міркування обґрунтовує наукові гіпотези та твердження.

6. Об'єктивність презентації наукових тверджень, що проявляється в аналізі різних точок зору на проблему, у зосередженні на предметі твердження та відсутності суб'єктивізму, а також в безособовості мовного вираження.

Тож синтаксичне оформлення наукового тексту повинно передати повноту висловлювання та відзначатися наявністю аналітичних

конструкцій, певних мовних кліше, наявністю системи елементів для зв'язування тексту.

На відміну від художнього дискурсу, який характеризується полісемією, науковий дискурс не допускає множинних інтерпретацій; він вирізняється постійним прагненням до об'єктивності, точності, методичності та інтелектуальної строгості. Його переважно використовують у формальній, інституціоналізованій комунікації з метою інформування або опису (інформативні чи описові тексти), пояснення (пояснювальні тексти) або переконання (аргументативні тексти). Детальніше проаналізувавши синтаксичну організацію наукового тексту у французькому науковому дискурсі, можна виокремити такі синтаксичні особливості:

1. Домінування розповідних речень за метою висловлювання. Розповідні речення становлять основу наукового викладу, оскільки саме вони забезпечують нейтральне та об'єктивне представлення інформації, наприклад: «*Cette étude vise à analyser les mécanismes discursifs qui structurent le texte scientifique*»; «*Les résultats montrent que l'emploi des nominalisations favorise la condensation de l'information*». Ці конструкції дозволяють формулювати тези, подавати результати досліджень, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки («*Cette évolution s'explique par l'influence des normes académiques sur la production écrite*»; «*La variation terminologique dépend du contexte disciplinaire*»).

2. Обмежене використання питальних речень. Іноді в науковому дискурсі вони виконують специфічну функцію – постановку проблеми або дослідницького питання, до прикладу: «*Comment expliquer la variation sémantique des noms scientifiques dans différents contextes disciplinaires ?*» або «*Dans quelle mesure ces structures contribuent-elles à la cohérence textuelle ?*» Такі питання зазвичай з'являються у вступі (формулювання проблематики), у теоретичній частині (постановка наукових завдань).

3. Обмежене використання імперативу (спонукальних типів речень за метою висловлювання). Імператив у науковому дискурсі трапляється рідко і здебільшого виконує організаційну або метатекстову функцію («*Considérons maintenant le cas des constructions nominales*»; «*Observons les occurrences suivantes dans le corpus*»; «*Notons que cette distinction reste problématique*»). Імперативні типи речень активізують увагу читача, створюють ефект співучасті читача та структурують виклад.

4. Відсутність окличних речень. Логічно, що відсутність емотивного викладу нівелює й використання окличних речень, адже вони суперечать принципу нейтральності. Однак, певний мінімальний ступінь емоційності іноді все ж приступній навіть в розповідних реченнях («*Ce résultat est particulièrement significatif*»; «*Ces données présentent un intérêt notable*»).

5. Деперсоналізація та об'єктивізація викладу наукових положень. Однією з ключових рис наукового дискурсу є уникнення прямої авторської присутності, тому часто зустрічаються в наукових текстах безособові синтаксичні конструкції: «*Il convient de noter que...*»; «*Il est important de souligner que...*», також пасивні конструкції: «*Les données ont été analysées à l'aide d'un corpus spécialisé*»; «*Les résultats sont présentés dans la section suivante*»; використання академічного «nous»: «*Nous proposons une analyse des structures syntaxiques*»

6. Домінування складних речень (гіпотаксис). Науковий стиль тяжіє до підрядності, що дозволяє точно передавати логічні зв'язки, наприклад: «*Bien que ces résultats soient préliminaires, ils permettent d'identifier certaines tendances*»; «*Lorsque le terme est utilisé dans un contexte spécifique, son sens peut varier*».

7. Номіналізація, тобто заміна дієслів іменниками для більшої абстрактності: «*l'analyse des données*» (замість *analyser les données*), «*la formulation de l'hypothèse*» («*La formulation de l'hypothèse constitue une étape essentielle de la recherche*»).

8. Частотність логічних зв'язків та маркерів типу «*en effet*», «*ainsi*», «*cependant*», «*par conséquent*», «*d'une part... d'autre part*». Наприклад, «*Cependant, ces résultats doivent être interprétés avec prudence*».

Отже, синтаксична організація наукового дискурсу відображає його основну когнітивно-комунікативну функцію – забезпечення точної, логічно впорядкованої та максимально об'єктивної передачі знань. у наукових текстах переважають розповідні конструкції, а складнопідрядні речення превалюють над складносурядними. Процес номіналізацій сприяє структуризації інформації, встановленню чітких причинно-наслідкових зв'язків і узагальненню результатів дослідження. Характерна деперсоналізація мовлення, реалізована через безособові та пасивні конструкції, а також академічне «ми», дозволяє змістити акцент з автора на сам процес пізнання і його результати, що відповідає вимогам наукової об'єктивності. Ці синтаксичні засоби сукупно формують особливості синтаксичної організації наукового тексту у французькомовному науковому дискурсі, забезпечуючи універсальність сприйняття, однозначність інтерпретації та ефективність наукової комунікації незалежно від індивідуальних чи культурних особливостей мовця.

Список використаних джерел:

1. Luodonpää-Manni, Milla, et al., éditeurs. Les routines discursives dans le discours scientifique oral et écrit. UGA Éditions, 2022. <https://doi.org/10.4000/books.ugaeditions.27874>

2. Péry-Woodley, M-P. Une pragmatique à fleur de texte : approche en corpus de l'organisation textuelle. Mémoire d'HDR, Carnets de grammaire 8, Université de Toulouse-Le Mirail: ERSS. 2000. URL: <https://theses.hal.science/tel-00410572v1/document> (дата доступа: 15.04.2026).

3. Tutin A., Jacques M.-P. Le lexique scientifique transdisciplinaire: une introduction. *Lexique transversal et formules discursives des sciences humaines*, ISTE Editions. 2018. P. 1–26.

4. Vianu T. La double intention du langage et le problème du style dans l'Art des prosateurs roumains. Bucarest, 1977. P. 9–14.